

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

śrīkavitārkikasīṃhasya sarvatantrasvatantrasya
śrīmadvēṅkaṭanāthasya vēdāntācāryasya kṛtiṣu
yādavābhyudayē mahākāvyē

॥ ēkādaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

॥ ēkādaśaḥ sargaḥ ॥

śrīmān vēṅkaṭanāthāryaḥ kavitārkikakēsarī |
vēdāntācāryavaryō mē sannidhattām sadā hṛdi ||

tadadbhutaṁ krīḍitakaṁ kramēṇa
śrutvā harērapratimānaśaktēḥ |
mahābalān kaṁsavadhādijanmā
manyuḥ prapēdē magadhēndramukhyān || 11.1 ||

gōpālaḍimbhō narapālahantā
kulē yadōrañcitamātapatram |
anyacca bhūmyāmadharōttaratvaṁ
hantēti vādān prabhurabhyanandat || 11.2 ||

halādibhirhētivarairiyathārhaṁ
rathāṅgamukhyairapi rāmakṛṣṇau |
svavṛttiyoḡyāvasarōpayātaiḥ
prācīṁ śriyaṁ prādurabhāvayētām || 11.3 ||

sa daityajidvadyavarūthinīnām
samprāpakaṁ sārathimātraśēṣam |
punaḥ pravṛttānuśayaḥ purīm svām
ninyē jarāsaṁdhamahāryasaṁdhaḥ || 11.4 ||

samāhṛtaiḥ sainyamahāsamudraiḥ
āyātamaṣṭādaśa sāmparāyān |

dēhāvaśēṣaṃ prajighāya dīnaṃ
dēhēna bhīmēna vibhēttumicchān || 11.5 ||

svadattaśaktyā mucukundadr̥ṣṭyā
bhasmāvaśēṣō bhavitā drutaṃ yaḥ |
kalērivātmānamanantadōṣaṃ
yaṃ kālāpūrvāṃ yavanaṃ pracakhyuḥ || 11.6 ||

balasya ca svasya ca bāhubhūmnā
yadāhṛtamlēcchamṛgādhipānām |
sahasrakōṭīguṇitaṃ sahasraṃ
pañcatvamāyāsyati pañcasaṅkhyā || 11.7 ||

tadāgamē yādavapuṅgavānām
viprāvamānōpanataṃ viṣādam |
nivārayāmāsa na vāsudēvaḥ
prakhyāpayān brāhmamṛṣēḥ prabhāvam || 11.8 ||

nisarganidhyēyaparāvaraḥ saḥ
saṃmantrya sārdhaṃ yaduvaṃśavṛddhaiḥ |
vihātumicchān madhurām śubhaṃyuḥ
saṅkalpayāmāsa purīṃ tadanyām || 11.9 ||

svayaṃ pravṛttairapi vṛṣṇivīraiḥ
trātum kṣamām trāsitadaityalōkaḥ |
ananyasādhāraṇaśaktiranyām
saṅkalpayāmāsa purīmapūrvām || 11.10 ||

jahau dharitrīmiva jāmādagnyaḥ
kaulīmayōdhyāmiva kōsalēndraḥ |

acintyavṛttirmadhurāmanindyāṃ
tajjanmajātō mahimā tu nainām || 11.11 ||

parityajannapyabhimatya tiṣṭhan
vyāptaḥ śubhaṃ vyaktipadaṃ tadagryam |
ananyabhājāmabhajat sa dēvaḥ
tasmin satāṃ prāgiva sannidhānam || 11.12 ||

ahaṃsapadmāmiva vāhinīm tām
vītēndutārāmiva vāsatēyīm |
samāptakāryāmiva satraśālām
śūnyām purīm prēkṣya jagāma śauriḥ || 11.13 ||

citrāvaśēṣadviradāśvayōdhā
śukādisambhāṣaṇaśēṣasūktā |
maṇiprabhāśēṣitadīpikā sā
nāmnaiva mādhyavati tadā'sīt || 11.14 ||

prācīnamādr̥tya nivāsabhūmiṃ
pratyañmukhīm paddhatimādadānā |
sthiraṃ padaṃ prāptumiyēṣa sēnā
sattvādhikā dhīriva sāttvatānām || 11.15 ||

utsārayan dhūlimivāgrayāyī
vinirdiśan vāsamivātidūrāt |
pratyudgamāya tvarayannivābdhiṃ
marudvavau mandavidhūtaketuḥ || 11.16 ||

prabhūtabhīmōnnatanāganakrā
pāriplavairūrmimatī turaṅgaiḥ |

apūrvavārānnidhimāvrajanī

svayaṃ tathā śauricamūrabhūt sā || 11.17 ||

samēti mām sāttvatavāhinīyaṃ

siṣṇāsayā hanta jigīṣayā vā |

iti prabhūtādbhutavaibhavāṃ tām

upēndranāthāmudadhiḥ śaśāṅkē || 11.18 ||

gatāgatairyōddhumiva pravṛttaiḥ

āsīdatāmadbhutabhīmavēgau |

mithaḥpraticchandatayā pratīkṣyau

vēlāvanē sainyamahāsamudrau || 11.19 ||

mahīyasā sainyaravēṇa sadyaḥ

payōdhirantarhitatīvraghōṣaḥ |

prakampamānō bhṛśamābabhāsē

bhayēna tūṣṇīmiva bhāvyamānaḥ || 11.20 ||

pratīkṣya sēnāmupadhāvamānām

patyā nadīnām praṇidhīyamānaḥ |

prakāśayan sarvajanānukūlyaṃ

samīraṇō mandataraṃ cacāra || 11.21 ||

vadanniva svāgatamāgatēbhyaḥ

prabhūtasamtōṣabhavaiḥ praṇādaiḥ |

taraṅgahastaprahitaiḥ sarasvān

abhyarcayāmāsa yadūn payōbhiḥ || 11.22 ||

ciraprayātaṃ parihṛtya śayyām

abhyāgataṃ vāridhirādarēṇa |

mithaḥsamāyōjitavīcihastāḥ

prāyaḥ prabhuṃ prārthayata prasādam || 11.23 ||

nivēśya sēnāmudadhēḥ samīpē

tālāṅkasambhāvitarājatālē |

dayārdramēghōpamadēhabhūmā

viśvambharō viśramayāñcakāra || 11.24 ||

kadācidātmānamavāptaratnaṃ

kapālinaṃ candrakalāvataṃsam |

kṣamaṃ subhikṣāṃ ca divaṃ vidhātum

dhyātāgataṃ sindhumathādideśa || 11.25 ||

anārata prāptajayōdyamānāṃ

dharmāṃ nijaṃ dhārayatāṃ yadūnām |

apatyarakṣōcitamantarīpaṃ

divyōpamaṃ dēyamiha tvayēti || 11.26 ||

sa tasya dikpālanivāsakalpāṃ

vidhitsatō vṛṣṇipurīm viśālām |

agādhapāthaḥ parikhābhiguptaṃ

dvīpaṃ dadau durgavidhānayoḡyam || 11.27 ||

balōttarāṇāmapi bahvamiṭraṃ

sphītaṃ yadūnāṃ kulamīkṣamāṇaḥ |

avandhyayan viśvavidarthaśāstraṃ

durākramaṃ durgamiyēṣa kartum || 11.28 ||

sa śāsītā śāstramanupratasthē

karmā”dadē karmaphalapradātā |

prabhuḥ svabuddhyaiva jaganti gōptuṃ
kurvīta bāhyairapi kiṃ na guptim || 11.29 ||

prabhūtaratnadyutikēsaram tat
pravālapatraughaparītapārśvam |
sthānaṃ harēriṣṭatamaṃ tadāsīt
sambhūtirājīvamivēndirāyāḥ || 11.30 ||

pracōditastatra ca viśvakarmā
nāthaprasattyai nalināsanādyaiḥ |
rathyādivaicitryavatīm vitēnē
rāśim guṇānāmiva rājadhānīm || 11.31 ||

sa śilpavidyāṃ vidhinōpadiṣṭām
asēṣatō nūnamadhītya dākṣyāt |
śubhāni tasyāṃ bhavanāni kartuṃ
saudhēṣu divyēṣu cakāra yōgyām || 11.32 ||

gatāgatārthaṃ harivāhinīnām
sētuṃ ca yōgēna babandha sindhau |
cakāra digbhāga vimūḍhatām yaḥ
pratyarthinām cakradhara prabhāvāt || 11.33 ||

nalēna pūrvaṃ svasutēna sṛṣṭāt
navīnamanyūnataram svakṛptam |
samīkṣya tuṣyannapi viśvakarmā
nāthāya rōcēta na vētyatāmyat || 11.34 ||

sa sēturāskanditakūlayugmaḥ
saṅkalpitō vāsavalōkatakṣṇā |

mahāpurīm tām ca mahīm ca mātum
madhyē tulādaṇḍa ivārpitō'bhūt || 11.35 ||

nivēditām nirjaraśilpinaiva
svayaṁ camatkāravatā suklptām |
adṛṣṭapūrvāmiva viśvadarśī
dṛṣṭiḥ satām draṣṭumiyēṣa nāthaḥ || 11.36 ||

nijapratichchandani darśanīyām
mṛgyōpamānāntaramṛṣṭakāntim |
udanvatā dattakarēṇa dēvaḥ
pradarśitām pūrvamavaikṣatainām || 11.37 ||

ananyadrṣṭim nagarī navīnā
vismēratām viśvapatiṁ nināya |
svayaṁprabhairḥ saudhabharairudāraiḥ
tuṅgaiḥ sumērōriva ratnaśṛṅgaiḥ || 11.38 ||

tāmadbhutām tāra kitāgrasaudhām
dharmasya pūrṇāmiva yōgasiddhim |
sapauramṛtyaḥ samayānvavēkṣī
vivēśa vṛṣṇyandhakayūthanāthaḥ || 11.39 ||

parēṇa nākaṁ pralayānabhijñām
adhīyatē yasya purīmacintyām |
sa lōkanāthō vidadhē sanāthām
dūrādhikām dvāravatīm divō'pi || 11.40 ||

vidhāya yasyām viditaiḥ svacihnaiḥ
yadūn yathāsthāna nivēśatuṣṭān |

tāmēva nāthaḥtridaśābhinandyāṃ
 tyaktāmayōdhyāṃ madhurāṃ ca mēnē || 11.41 ||

udanvati vyōmatalē ca lagnāṃ
 dṛṣṭōbhayā darpaṇadarśanīyē |
 yāmadbhutāmātmapurīṃ ca dēvāḥ
 chāyāmamanyanta mithaḥ samīkṣyām || 11.42 ||

prākāracakram prṛthubhistaraṅgaiḥ
 āsphālayannambudhirāttavēgaḥ |
 amartyamukhyairapi jātakōpaiḥ
 akṣōbhyatām vyākurutēva yasyāḥ || 11.43 ||

yatsaudhaparyāṅkajuṣāṃ vadhūnām
 saṅgrhya niḥśvāsaguṇaṃ samīraḥ |
 padmēṣu nūnaṃ pradiśan prabhātē
 gatāgataṃ yāti gavākṣavartmā || 11.44 ||

jālāni yatrāgurudhūmajālaiḥ
 saṃdigdhapārāvatasannidhānaiḥ |
 avāsayan nūnamahāryagandhān
 āsēduṣāṃ nākasadāṃ vimānān || 11.45 ||

parārthyaratna pracitātmabhiryā
 prāsādamālābhiralakṛtāṅgī |
 nāthōpabhōgānuguṇāṃ payōdhau
 nananda dṛṣṭvaiva nijāmabhikhyām || 11.46 ||

maṇipradīpa praśamaprayuktē
 vihāracūrṇē viphalē vadhūnām |

apatrapāyāḥ samayē'pi yasyāṃ
abhūdanāsthā paramārthadīpē || 11.47 ||

prāyēṇa yatra pramadājanānām
nityaṃ guṇairapratimairniruddhāḥ |
saṃskārayōgādapi labdhasattvāḥ
citrārpitā nākasadō vicēruḥ || 11.48 ||

yadantarē yāmikavāraṇānām
āsēduṣāmambunidhērabhikhyām |
karābhimarśēṣu punaścakāsuḥ
kallōlalagnā iva karṇaśaṅkhaḥ || 11.49 ||

saudhēṣu yasyāṃ yuvasēvitēṣu
triviṣṭapādapyadhikōnnatēṣu |
vrīlātibhārānnamitā ivā'san
vaimānikairadhyuṣitā vimānāḥ || 11.50 ||

na ṣaḍbhirāsan vyasanāni puṃsām
yadvāsināmītibhirūrmibhirvā |
ayōgayatnēna vinaiva cāntē
jajñai jagaddhātari buddhirekā || 11.51 ||

adēśakālapravibhāgabhājā
bhūmnā jagaddhāturacintya bhūmnaḥ |
yasyāṃ vihārōpavanānyabhūvan
samādhiyōgyāni tapōvanāni || 11.52 ||

anaṃhasāmadhvaradīkṣitānām
āhvānataḥ prāgapi sannidhānāt |

abhuñkta kṛtsnāni havīmṣi nityaṃ
yatra svayaṃ yajñatanuḥ sa dēvaḥ || 11.53 ||

ratiprasūtā iva rājakanyā
rasōdadhērūrmipadaṃ bhajantyaḥ |
viraktabhāvyaṃ tamavāpya yasyāṃ
rāgōpapannā ramayāmbabhūvuḥ || 11.54 ||

pravālacitrīkṛtajālakaśrīḥ
sālāvṛtā sambhṛtapatrajālā |
parīṣkṛtā bhadramṛgādibhīryā
babhau smarasyēva vihāravanyā || 11.55 ||

dhvajāgrabhinnāt tuhināṃśubimbāt
anukṣarantyā sudhayā'nuliptaiḥ |
ciraprakḷptairapi yatra saudhaiḥ
nityaṃ navīnairiva nirbabhāsē || 11.56 ||

svavaibhavairapratirūpaśōbhaiḥ
vyaktaśriyō vāñmanasā nivṛttaiḥ |
tirōdadhuryatra narēndravāsāḥ
svayamprabhāṃ dēvasabhāṃ sudharmām || 11.57 ||

vibhūtibhēdairanupaplavairyā
bhōgārthināṃ bhūmigatāpyabhaumaiḥ |
nivārayāmāsa tapōdhanānāṃ
vāsādaraṃ vāsavarājadhānyām || 11.58 ||

yatsaudharatnaprakarēṣu viṣvak
prasāritairanvahamaikamukhyāt |

karaiḥ sahasrēṇa gr̥hītadīptiḥ
pradyōtatē nūnamatīva bhāsvān || 11.59 ||

yaccandraśālāsu niṣēduṣiṇām
mṛgīdr̥śām hāramaṇiprakāśaiḥ |
tiraskriyām prāpya vilajjamānāḥ
tārāgaṇā nūnamadhaścaranti || 11.60 ||

gr̥hēṣu yasyām maṇibhittibhāgē
pratikṣaṇam dr̥ṣṭamukhēndubimbah |
vadhūjanaḥ kēvalamagrahastaiḥ
ādatta maṅgalyatayā”tmadarśam || 11.61 ||

anantacitrapratimābhirāmaiḥ
ajasramākrāntadiśāvakāśaiḥ |
abhāvayadgōpuravaibhavairyā
viśvaprasūtēriḥ vaiśvarūpyam || 11.62 ||

sarōbhirullāsitapuṣkaraśrīḥ
saṅgōjjhitaiḥ saṅgamitaprayāgā |
prabhāsitā ratnagaṇāmśubhiryā
dharmāśrayāṇāmiva saṁsadāsīt || 11.63 ||

hasadbhiruccaiḥśravasam hayāgryaiḥ
airāvataṁ dantivaraiśca dr̥ptaiḥ |
narōttamairnākasadaśca yā’bhūt
subhrūbhirapyapsarasaḥ svayam dyauḥ || 11.64 ||

vaprēṣu yasyāḥ sphaṭikapradēśān
dvārābhimānāt drutamāpatantaḥ |

avāpurāgantujanāḥ salilaiḥ
 antaḥsmitairnāgarakairnirōdham || 11.65 ||

payōbhiracchasphaṭikadravābhaiḥ
 davīyasāṃ darśanamādadadhānaiḥ |
 sudhādhikasvādurasairavindan
 svāntōpamāṃ yatra satāṃ sarasyaḥ || 11.66 ||

yāmēkacittaḥ prasamīkṣya tuṣyan
 yādōnidhērāhitadiṣṭivṛddhim |
 lajjāmayāsīdiva viśvakarmā
 laṅkādinirmāṇakathāprasaṅgē || 11.67 ||

samagraratnaughaśubhākṛtiṃ yāṃ
 sanāyakāṃ madhyajuṣā tridhāmnā |
 ramyāṃ hi hṛdyāṃ hṛdayēna nūnaṃ
 ratnākarō ratnamadhatta bhūṣām || 11.68 ||

abhinnasatvānnabhasaḥ parasmāt
 kṣīrōdadhēraṃśumataśca bimbāt |
 ramāsakhasya praṇidhānabhājāṃ
 yā'bhūt priyaṃ vyaktipadaṃ pṛthivyām || 11.69 ||

yatsaudhabhājāṃ niśi sundarīṇāṃ
 mukhēndubhiścūṣitakāntimindum |
 sadyaḥ svaniṣyandasudhāpravāhaiḥ
 āpyāyayāmāsuvivēndukāntāḥ || 11.70 ||

udvēlacañcatturagōrmimālām
 udghōṣitāmutsavatūryaghōṣaiḥ |

prabhūtaratnaughanidhiṃ payōdhiḥ
yāmadbhutām yā ca tamanvakārṣīt || 11.71 ||

yadvapraśailēṣu divā'pi sindhōḥ
āsphālanādutpatitaiḥ prṣadbhiḥ |
utkṣiptamuktāphaladarśanīyaiḥ
ālakṣyatāraughamabhūdviḥāyaḥ || 11.72 ||

kalatraputrādijuṣāmajasraṃ
dīrghāyuṣām yatra satām janānām |
dharmaikabhājāmitarē pumarthāḥ
prāyaḥ svayaṃ sannidadhuḥ svabhūtyai || 11.73 ||

rarāja sā rāmajanārdanābhyām
prāptaprakāśā'pi yadupravīraiḥ |
satyēva tārānikarē trilōkī
cakṣuṣmatī candradivākarābhyām || 11.74 ||

prabhuṇā sahasravadanēna varṇyatām
dviguṇairamuṣya nayanairavēkṣyatām |
śrutibhiśca tasya bahudhā niśamyatām
adhikām tataḥ śriyamavāpa sā purī || 11.75 ||

svayamajani kimatra śvētamēvāntarīpaṃ
parīṇatamuta kiñcidbhāgadhēyaṃ prthivyāḥ |
varuṇanagaramanyadvāridhērutthitaṃ vā
kimidamiti puraṃ tat kīrtayanti sma paurāḥ || 11.76 ||

rāmapraṣṭhairadhivasati sā rājadhānī jagāhē
lōkādhīśē saha bahumatairlōkapālairivānyaiḥ |

āścaryāṇāṃ prakṛtiriyamityadbhutāvēśayōgyāṃ
apratyūhāmanitaratulārōhaṇīyāmabhikhyām || 11.77 ||

tanmadhyē viracitaśilpamērukalpaṃ
vaicitryādapahr̥tavaijayantagarvam |
praspas̥ṭaṃ nijamiva pāramēṣṭhyamurvyāṃ
prāsādaṃ prabhuradhivāsayañcakāra || 11.78 ||

rāmaḥ punarvrajamupētya vihārabhēdaiḥ
āśvāsayan sahaacaraiḥ suhṛdaśca sarvān |
viśrāṇitāṃ duhitaraṃ varuṇēna vindan
sīrāvakṛṣṭayamunāsnapitō vijahrē || 11.79 ||

pratyañcamabdhimavadhūtavatō'tidūraṃ
dagdhuśca kūlamiva dakṣiṇamastrabhūmnā |
ākarṣataśca saritaṃ savitr̥prasūtāṃ
rāmasya tasya śuśubhē rasikasya līlā || 11.80 ||

padmayōnivacanādupanītāṃ
prāktanīm priyatamāmiva kāntim |
rēvatasya tanayāmanurūpāṃ
rēvatīm ca pariṇīya sa rēmē || 11.81 ||

|| iti śrīkavitār̥kikasim̐hasya sarvatantrasvatantrasya
śrīmadvēṅkaṭanāthasya vēdāntācāryasya kṛtiṣu
yādavābhyudayē mahākāvyē ēkādaśaḥ sargaḥ ||
kavitār̥kikasim̐hāya kalyāṇaguṇaśālinē |
śrīmatē vēṅkaṭeśāya vēdāntaguravē namaḥ ||